

XXIV. KGYTK

2025

Az óriáspanda, a WWF emblémaállata

1. ábra WWF embléma

Mikolás Lőrinc

Zalabéri Általános Iskola

8798 Zalabér, Hunyadi János utca 2.

4. osztály

Felkészítő pedagógus: Ács Klaudia

ismeretterjesztő kategória

természettudományi szekció

Tartalom

1. Bevezetés	3
2. Tudománytani besorolás	3
3. Az óriáspanda.....	4
4. A veszélyeztetettség okai	5
5. Az óriáspandák megmentése érdekében végzett munka.....	5
6. A WWF szerepe a pandák megmentésében.....	6
7. A Csengtu Óriáspanda Tenyésztő és Kutató Állomás	7
8. Pandák a bécsi állatkertben	8
9. Összegzés	9
10. Felhasznált irodalom, képjegyzék	9

1. Bevezetés

Nagyon érdekelnek a természettudományokkal kapcsolatos témák, különösen az állatvilág. Egy évesen kaptam a nagymamámtól egy plüss pandát, amit annyira megkedveltem, hogy még ma is ehhez ragaszkodom a leginkább, ez lett az egyik kedvenc állatom. Néhány éve a családommal ellátogattunk Bécsbe, a schönbrunni állatkertbe, ahol élőben is láthattam óriáspandákat, illetve a természettudományi múzeumban egy kitömött példányt.

2. ábra Pandákkal

Idei KGYTK-s munkám során erről az állatról kezdtem információkat gyűjteni. A szakirodalmi tájékozódás közben sokat olvastam arról, hogy sikerült az óriáspandákat a veszélyeztetett helyzetükből megmenteni, hogy lettek a WWF (World Wide Fund for Nature, magyarul Természetvédelmi Világalap) emblémaállatai.

2. Tudománytani besorolás

Témám az élettudományok körébe tartozik, azon belül az állatbiológia foglalkozik vele. Kapcsolódik hozzá az etika is - az erkölcsi cselekedet és a felelősség - a környezetvédelem révén.

3. Az óriáspanda

Rendszertani szempontból az óriáspanda (*Ailuropoda melanoleuca*) az állatok országába, a gerincesek törzsébe, az emlősök osztályába tartozik.

Az óriáspanda testét fehér alapon fekete foltos szőr fedi. A felnőtt példány magassága 150-190 cm lehet, marmagassága 60-90 cm, a testtömege a 70-125 kg-ot is elérheti. Várható élettartama 25 év.

Élőhelyük Közép-Kínában a Szecsuani-hegyvidék, ott a 2000 méter felett lévő párás erdőkben honosak. Elsősorban a talajon élnek magányosan, de képesek fára mászni és úszni is. Territóriumuk kb. 4-6 négyzetkilométer.

Táplálkozásukról sokan tévesen azt hiszik, hogy növényevők, ez azonban nem igaz. Táplálékuk legnagyobb részét, kb. 98%-át a bambusz teszi ki, de előfordul, hogy kisebb emlősöket, madarakat, halakat, tojásokat és elhullott állatokat is fogyasztanak. Állva sosem esznek, jellemzően fekvé vagy ülve fogyasztják el a táplálékukat. Mivel a fő táplálékuk, a bambusz kevés energiát tartalmaz, ezért sokat, napi 10-20 kg-ot is el kell fogyasztaniuk belőle. Emiatt a nap nagy részét, kb. 12 órát evéssel töltének. A bambuszévés miatt különleges testrészei is kifejlődtek a pandának, ezzel alkalmazkodott az életmódjához. A mellső lábujja mellett van egy bütyök, egy „hatodik ujj”, ami azt a célt szolgálja, hogy könnyebben szétszedje a bambuszt. Ez valójában a mancson egy meghosszabbodott kéztőcsont. A torkát különleges bélés védi a növény éles leveleitől. Az élőhelyéhez rendkívül ragaszkodik. Ha a környezetében lévő bambuszbokrok kipusztulnak, inkább koplal, ahelyett, hogy másik helyet keressen magának.

3. ábra A "hatodik ujj"

Szaporodását tekintve emlős, elevenszülő, 4-8 éves korára válik ivaréretté. Az óriáspanda csak tavasszal keres párt magának. Ilyenkor a nőstény nyafog, és a szagát a fákon hagyja, hogy a hím felfigyeljen rá. A természetes szaporodásukat nehezíti, hogy a nőstény panda évente mindössze egy napig termékeny. A vemhesség öt hónapig tart, utána egy-két, kb. 130 grammos

utód jön világra. A kicsik rózsaszínűen, csupaszon, vakon születnek. Jellegzetes bundájuk három hónapos korban jelenik meg. Gyakran előfordul, hogy a pandamama (ha több utód születik egyszerre, ami nem túl gyakori) csak az egyik kölyköt hajlandó gondozni, ezért a másik elpusztul.

Kínában „a medve nemzeti szimbólummá válása fokozatosan történt az elmúlt évszázadban. Az ősi időkben a kínaiak féltek a pandáktól, növényevőhöz képest igencsak kifejlett foguk miatt sokáig vasrágó, fekete-fehér tapírként ábrázolták őket. Az anekdotákban úgy mesélték, a medvék azért ereszkednek le a hegyekről, hogy a bambuszból, vasból vagy rézből készült edényeket megegyék és a városokat feldúlják.”¹

4. A veszélyeztetettség okai

Az óriáspanda egyike volt az első állatfajoknak, amely az ember természetpusztító tevékenységei miatt a kihalás szélére jutott.

1990-ben veszélyeztetett állatfajnak nyilvánították. Így nevezik azokat az élőlényfajokat, amelyek kihalási esélye magas a természetes élőhelyén, továbbá beavatkozás nélkül nagy valószínűséggel súlyosan veszélyeztetetté válik.

„A '80-as években kevesebb mint 1000 példány élt szabadon, de a bambuszerdők irtása, a szárazság és a pandák vadászata folyamatosan megtizedelte a számukat.”²

A természeti tényezők mellett a hobbivadászok is komoly veszélyt jelentettek az óriáspandákra. Az egykori amerikai elnök, Theodor Rooseveltné fia is vadászott ezekre az állatokra. Ők voltak az első nyugati vadászok, akik 1928-ban óriáspandát ejtettek el. Sokan azonban azért ejtették el, mert elhitték azt, hogy a pandabőr gyógyító erővel bír, segít a menstruációs ciklus szabályozásában vagy a szellemek távoltartásában.

5. Az óriáspandák megmentése érdekében végzett munka

Az 1980-as évek végén a kínai természetvédők felismerték, hogy az emberi terjeszkedés miatt a közbelépés nem várható tovább magára. Rájöttek, hogy a bambuszerdők irtásával

¹ https://ng.24.hu/blog/balogh-boglarka-kina-blogja/2018/07/25/kina-nemzeti-ikonja-az-oriaspanda/#google_vignette 2025.02.10.

² <https://www.szabadeuropa.hu/a/31354984.html> 2025.02.10.

együtt megannyi állatfaj - így az óriáspanda is - kiveszhet. Emiatt a kínai kormány felvette a kapcsolatot a WWF-el abban a reményben, hogy velük közösen talán sikerül kidolgozni egy jól működő tervet az őshonos panda védelmére.

Míg 1974 és 1977 között 2459 vadon élő pandát tartottak számon, addig 1980-ra „mindössze 1000 példány élt az erdőkben, és ez a szám folyamatosan csökkent. Bár Csengtu vadregényes völgyei a pandák őshazája, valójában a régió hegyvidéki területei az 1980-as években a szárazság miatt szó szerint élehetlenné váltak, a medvék természetes táplálékforrásai egyszerűen kiégtek, vagy nem nőttek, ami 250 éhes egyed tragikus halálához vezetett.”³

1987-ben alapítottak egy bázist a faj megmentéséhez. 63, rendkívül legyengült példányt fogtak be, őket a központba vitték, ahol állatorvosok és helyi szakértők segítségével táplálták és kezelték őket, majd amint az állatok erőre kaptak, hat kivételével mindet szabadon engedték. „A bázison maradt három nőstény és három him lett hamarosan a Csengtu Óriáspanda Tenyésztő és Kutató Állomás első hivatalos lakója. Velük kezdődött az a program, amely a faj túlélését tűzte ki célul.”⁴ A munka nem várhatott, hiszen 1990-ben veszélyeztetett fajnak minősítették az óriáspandát.

6. A WWF szerepe a pandák megmentésében

1961-ben jött létre a WWF, ami a világ legnagyobb természetvédelmi civil szervezete. Több mint 100 országában dolgoznak a természeti értékek védelméért és a fenntartható jövőért. A WWF küldetése egy olyan jövő teremtése, amelyben az emberiség és a természet harmóniában él egymással. Alapításakor a WWF World Wildlife Fund néven

4. ábra Chi Chi a gondozójával

³ https://ng.24.hu/blog/balogh-boglarka-kina-blogja/2018/07/25/kina-nemzeti-ikonja-az-oriaspanda/#google_vignette 2025.02.10.

⁴ https://ng.24.hu/blog/balogh-boglarka-kina-blogja/2018/07/25/kina-nemzeti-ikonja-az-oriaspanda/#google_vignette 2025.02.10.

működött és veszélyeztetett fajok védelmére indított programokat. Az alapítók nagyon hamar rájöttek arra, hogy a különböző veszélyeztetett fajokat csak úgy tudják megmenteni, ha az egyedek természetes élőhelyét hozzák helyre, hiszen az állatoknak biztonságos, megfelelő, természetes otthon kell. A hatékony természetvédelemhez és a tényleges változások előidézéséhez együtt kell működniük kormányokkal, vállalatokkal, magánszemélyekkel.

Így történt, hogy az óriáspanda megmentéséért közös munkába kezdtek Kínával. A közös tevékenység annyira sikeresnek és népszerűnek bizonyult, hogy a világalapítvány címerállata is az óriáspanda lett. Az emblémaállat ötletét egy Chi Chi névre hallgató óriáspanda adta, amely 1961-ben érkezett a Londoni Állatkertbe. Ez a világszerte kedvelt állatfaj képes arra, hogy nyelvi akadályok nélkül hívja fel a figyelmet az azonnali cselekvés és a tudatos természetvédelem fontosságára. Az első vázlatokat a brit környezetvédő és művész, Gerald Watterson készítette. Ezek alapján Sir Peter Scott, az egyik alapító megrajzolta az első logót. A óriáspanda a népszerűségén túl azért is jó ötletnek bizonyult, mert fekete-fehér nyomtatásban is jól mutatott.

5. ábra A WWF logó fejlődése

7. A Csengtu Óriáspanda Tenyésztő és Kutató Állomás

1986-ban a szakemberek arra jutottak, hogy létre kellene hozni egy központot a veszélyeztetett óriáspandák megvédése érdekében. Ez nemcsak „a tenyésztés helyszíne lenne, hanem kutatóintézet is a veszélyeztetett faj tanulmányozására. Miután eltökélték, hogy nem hagyják a medvéket szenvedni, épületeket emeltek, fákat telepítettek, hamarosan hatalmas

területeken lepte el a hegyet a bambusz, szimulált élőhelyet nyújtva a pandáknak.”⁵ Ebből az intézményből jött létre a Csengtu Óriáspanda Tenyésztő és Kutató Állomás.

A bázison a pandák megmentése után a mesterséges megtermékenyítéssel kezdtek foglalkozni. A tudomány bevonása nélkül, sajnos, az állatok szaporítása igencsak nehézkes lett volna. Mint fentebb írtam, a nőtények évente egyszer, tavasszal, akkor is csupán 24 órán át fogamzóképesek, ezért elkerülhetetlen volt ez a folyamat. Másik kiemelt terület a munkájuk során a természetes élőhelyek visszaállítása, ennek érdekében a bambusz erdők telepítése valósult meg.

6. ábra Csengtu lakói

A WWF és a Csengtu Óriáspanda Tenyésztő és Kutató Állomás közös munkájának köszönhetően mára kb. 1800 egyed él szabadon, 350 pedig állatkertekben vagy tenyésztőállomásokon.

Érdekesség, hogy más országok állatkertjei az óriáspandákat minden esetben csak kölcsön kapják, továbbá fizetnek is értük. A befolyt összeget a Csengtu Óriáspanda Tenyésztő és Kutató Állomás kapja, ahol azt a faj további védelmére fordítják. Abban az esetben, ha esetleg utódok születnek külföldi állatkertben, a pandakölykök akkor is Kína tulajdonában maradnak, majd - ha eléri a négyéves kort - visszaszállítják őket az anyaországba.

8. Pandák a bécsi állatkertben

A bécsi – schönbrunni - állatkertbe 2003. március 14-én érkezett meg egy pandapár (Yang Yang és Long Huimeg) a Kínai Köztársaságból a veszélyeztetett faj megőrzését célzó kutatási együttműködés keretében. Az első kölyök (Fu Long) 2007-ben született, majd 2010-ben és 2016-ban is született kispanda, 2016-ban pedig egy ikerpár született. A kölykök két éves korukban visszakerültek Kínába fajfenntartás céljából. 2016-ban - 16 évesen - a hím panda elhunyt. Yang Yang-hoz új társ, Yuan Yuan érkezett 2019-ben. Úgy tudom, hogy a párnak azóta nem születtek utódaik.

⁵ https://ng.24.hu/blog/balogh-boglarka-kina-blogja/2018/07/25/kina-nemzeti-ikonja-az-ororiaspanda/#google_vignette 2025.02.10.

9. Összegzés

Pályamunkám készítése során sokat olvastam természettudományos könyvekből és internetes oldalakról az óriáspanda biológiai jellemzőiről. A könyveket elsősorban a helyi könyvtárból szereztem be. Az ismeretgyűjtés során megtudtam, hogy milyen nagy veszélyben volt ez a faj. Örömmel olvastam végül azokat a híradásokat, cikkeket, amik arról szóltak, hogy 2021-ben a nemzeti összefogásoknak köszönhetően lekerült a veszélyeztetett fajok listájáról a kedvenc állatom. A helyzetük azonban továbbra sem jó, csak jobb. Jelenleg sebezhető státuszban vannak, ami azt jelenti, hogy a kihalási esélyük a természetes élőhelyükön nagy, beavatkozás nélkül nagy valószínűséggel veszélyeztetetté válnak.

Fontos tanulság volt a számomra, hogy egy-egy faj megmentésénél nem csak az állatokban, hanem azok élőhelyének a megmentésében kell elsősorban gondolkodni. És ha csak kicsi dolgot tudunk tenni ennek érdekében, akkor tegyük meg azt, mert minden apró tett számít. Én például a környezettudatos magatartással tudok ehhez hozzájárulni. Hasonlóan gondolkodott Sir Peter Scott, a WWF egyik alapítója is. Azt mondta: *„Nem védhetünk meg mindent, amit szeretnénk, de annál sokkal többet tehetünk, mintsem hogy ülünk ölbe tett kézzel.”*⁶ A későbbiekben szívesen olvasnék további, veszélyeztetett állatokról, kíváncsi vagyok, mely fajok vannak a legnagyobb bajban.

10. Felhasznált irodalom, képjegyzék

Nyomtatott források

- Schranz András (1995, főszerk.): A tudomány térképe. Keraban Kiadó, Budapest
- Ursula Dolder, Willi Dolder: Ezerarcú állatvilág. Aquila Könyvkiadó, Budapest, 1997.
- Bernáth Józsefné, Csukás Csaba (szerk.): A világ állatai. Cahs Könyvkiadó, Hajdúszoboszló, 2012.
- Szabóné Debreceni Erzsébet, Veres László: Kontinensek élővilága – Ázsia. Szalay Könyvkiadó és Kereskedőház Kft.
- Bancsi Péter: Az emlősállatok világa. Nagykönyv Kiadó, 2011.

• ⁶ <https://wwf.hu/rolunk/nemzetkozi-wwf/> 2025.02.15.

Online források

- <https://www.szabadeuropa.hu/a/31354984.html> 2025.02.10.
- https://ng.24.hu/blog/balogh-boglarka-kina-blogja/2018/07/25/kina-nemzeti-ikonja-az-ororiaspanda/#google_vignette 2025.02.10.
- <https://idegen-szavak.hu/> 2025.02.22.
- <https://wwf.hu/rolunk/nemzetkozi-wwf/> 2025.02.15.
- <https://player.hu/kaland/husz-eve-a-becsi-allatkert-sztarjai-az-oriaspandak> 2025.02.15.
- <https://hirado.hu/2015/09/26/egyre-biztatobb-az-oriaspandak-jovoje/> 2025.02.10.
- <https://www.haziallat.hu/nagyemlos/egzotikus-fajok/mit-kell-tudni-az-orias-pandarol/4064/> 2025.01.13.
- <https://www.mozaweb.hu/hu/Microcurriculum/view?azon=MS-6413-0036> 2025.01.13.
- <https://ng.24.hu/termeszettudomany/2022/04/29/a-vilag-legnagyobb-civil-termeszetvedelmi-szervezete/> 2025.02.15.
- https://ng.24.hu/termeszettudomany/2025/02/14/eimek-halala-vilag-legidosebb-pandaja/#google_vignette 2025.02.28.
- <https://www.wwf.de/ueber-uns/geschichte-des-wwf> 2025.02.28.
- <https://www.erdekesvilag.hu/bepillantas-a-csengtui-pandaovoda-mindennapjaiba/> 2025.02.18.

Képjegyzék

1. ábra WWF embléma	https://www.wwf.de/ueber-uns/geschichte-des-wwf 2025.02.28.	1
2. ábra Pandákkal: saját képek		3
3. ábra A "hatodik ujj"	https://ng.24.hu/termeszettudomany/2022/04/29/a-vilag-legnagyobb-civil-termeszetvedelmi-szervezete/ 2025.02.15.	4
4. ábra Chi Chi a gondozójával	https://ng.24.hu/termeszettudomany/2022/04/29/a-vilag-legnagyobb-civil-termeszetvedelmi-szervezete/ 2025.02.15.	6
5. ábra A WWF logó fejlődése	https://www.wwf.de/ueber-uns/geschichte-des-wwf 2025.02.28.	7
6. ábra Csengtui lakói	https://www.erdekesvilag.hu/bepillantas-a-csengtui-pandaovoda-mindennapjaiba/ 2025.02.18.	8